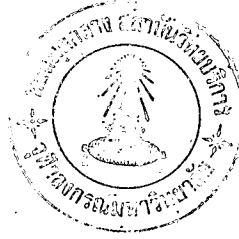

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของการศึกษา

ประเทศไทยเริ่มมีการพัฒนาเศรษฐกิจสาขาอุตสาหกรรม ตั้งแต่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ
แห่งชาติครั้งที่ ๑ นอกเหนือจากเกษตรกรรมซึ่งเป็นเศรษฐกิจพื้นฐาน เพื่อสนองความต้องการในการ
อุปโภค บริโภค ลดการเสียเปรียบดุลการค้า และดุลการชำระเงินกับต่างประเทศ เป็นการใช้
ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์ เป็นการสร้างงานที่ฝึกฝนให้ประชากรมีความชำนาญในงาน
อุตสาหกรรม และเป็นการเพิ่มรายได้ ดังนั้นการพัฒนาอุตสาหกรรมจึงมีความสำคัญในระบบเศรษฐกิจ

กรุงเทพมหานคร ในฐานะที่เป็นตลาดรวม (central market) ที่สำคัญของสินค้า
อุตสาหกรรม ของประเทศ เป็นผู้กระจายสินค้า (distributor) เนื่องจากเป็นศูนย์กลางการ
คมนาคม และขนส่ง จึงทำให้โรงงานอุตสาหกรรม เกิดขึ้นมากในชานเมือง หรือจังหวัดใกล้เคียง
ซึ่งมีความเหมาะสมกับการพัฒนา อ. พระประแดง จ.สมุทรปราการ เป็นบริเวณที่มีการพัฒนา
อุตสาหกรรมอย่างเห็นได้ชัดแห่งหนึ่ง มีบทบาทในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม เพื่อสนองความต้องการ
ในประเทศ และต่างประเทศ มีโรงงานในเขตสุขาภิบาลพระประแดง ซึ่งเป็นเขตศึกษา ๕๗๒ โรง
ในเดือนกรกฎาคม ๒๕๒๑ โรงงานส่วนใหญ่เป็นโรงงานประเภทโลหะและสิ่งทอ โรงงานที่มีมากที่สุด
สำคัญได้แก่ โรงงานเส้นใยมี ๗ โรง คิดเป็นร้อยละ ๖.๔๘ ของโรงงานเส้นใยทั้งประเทศ ๑๐๘
โรง โรงงานทอผ้ามี ๗๓ โรง คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๔๘ ของทั้งประเทศจำนวน ๓๙๕ โรง โรงงาน
ฟอกย้อมสิ่งทอมี ๑๒ โรง คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๓๓ ของโรงงานประเภทนี้ทั้งหมด ๙๐ โรง โรงงาน
พิมพ์ผ้ามี ๑๔ โรง คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๓๘ ของโรงงานพิมพ์ผ้าทั้งประเทศ ๙๑ โรง เป็นต้น
นอกจากนี้โรงงานประเภทอื่น ๆ ที่มีสัดส่วนสูงของประเทศมี โรงงานแก้ว ๔ โรง ใน ๕๒ โรง และโรง
รีดเหล็ก ๒๕ โรง ในจำนวน ๑๓๔ โรง การผลิตโลหะด้วยวิธีขึ้นหรือกระทก ๒๔ โรง ใน ๒๙๙
โรง เคเบิ้ลหุ้มฉนวน ๖ โรง ใน ๒๖ โรง ของทั้งประเทศ โรงงานประกอบรถยนต์ขนาดใหญ่
๗ โรง ในจำนวน ๒๖๐ โรง ของประเทศ เป็นต้น

ย่านอุตสาหกรรมพระประแดง เกิดจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน เกษตรกรรม เป็น อุตสาหกรรม และในการวางผังนครหลวง ตั้งแต่การวางผังครั้งที่ ๑ ในผังสิทธิ์ฟีลด์ ปี ๒๕๐๔ จนกระทั่งการวางผังนครหลวง ๒๕๔๓ ฉบับปัจจุบัน ซึ่งกำลังดำเนินการออกบังคับใช้ในขณะนี้ ก็กำหนดให้ย่านพระประแดง เป็นย่านอุตสาหกรรมเกือบทั้งหมดของผัง ซึ่งเป็นย่านอุตสาหกรรมที่สำคัญ การตั้งโรงงานในระยะแรกเกิดขึ้นในบริเวณสองข้างทางสายหลัก คือ ถนนปู่เจ้าสมิงพราย และถนน สุขสวัสดิ์ ในระยะต่อมา ก็เริ่มมีการตั้งโรงงานในบริเวณซอยแยกจากถนนสายหลักเข้าไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณที่มีการพัฒนาถนน ไฟฟ้า โทรศัพท การตั้งโรงงานอุตสาหกรรมอยู่ในลักษณะกระจัดกระจายไปตามพื้นที่ปะปนกันกับย่านที่อยู่อาศัย การค้าและ เกษตรกรรม ลักษณะดังกล่าวเป็นอุปสรรค ในการพัฒนาการใช้ที่ดิน การพัฒนาสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ นอกจากนี้ยังเกิดการเก็งกำไร ที่ดินโดยปล่อยให้ที่ดินรกร้าง มิได้ทำประโยชน์รวมทั้งการเก็งกำไรที่ดินเพื่อเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคม การพัฒนาการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาดังกล่าวควรจะได้มีการศึกษาเพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาการใช้ที่ดินในบริเวณนี้ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. ศึกษาสาเหตุที่มีผลต่อการพัฒนาย่านอุตสาหกรรมพระประแดง และผลของการพัฒนาอุตสาหกรรม ที่มีต่อลักษณะทาง เศรษฐกิจ และประชากร
๒. ศึกษาลักษณะของการใช้ที่ดินอุตสาหกรรม เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับย่าน อุตสาหกรรมพระประแดง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนการใช้ที่ดินย่าน อุตสาหกรรมต่อไป
๓. เสนอแนะแนวทางพัฒนาที่ดินสำหรับย่านอุตสาหกรรมพระประแดง

ขอบเขตและวิธีการวิจัย

๑. ศึกษาวิวัฒนาการของการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไทย และใน จ.สมุทรปราการ รวมทั้งผลกระทบที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และประชากรใน จ.สมุทรปราการ
๒. ศึกษาทฤษฎีและแนวความคิด และสาเหตุที่ทำให้เกิด เป็นย่านอุตสาหกรรมในย่าน สุขารภิบาลพระประแดง
๓. ศึกษาประเภท ลักษณะ เฉพาะ และความสัมพันธ์ในการผลิตของกิจการอุตสาหกรรม
๔. ศึกษาลักษณะการใช้ที่ดินอุตสาหกรรมในด้านการกระจายตัวของโรงงาน การใช้ที่ดิน ความหนาแน่นของการจ้างงาน
๕. วิเคราะห์ลักษณะการใช้ที่ดินของย่านอุตสาหกรรม ลักษณะที่เป็นปัญหา แนวทางแก้ไขปัญหา ตลอดจนหาข้อดีที่ค้นพบ ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการใช้ที่ดินย่านอุตสาหกรรมบริเวณพระประแดง และสามารถประยุกต์ใช้ในบริเวณอื่น ๆ ต่อไป

แหล่งข้อมูล

๑. ข้อมูลสถิติ เอกสาร จากหน่วยราชการต่าง ๆ เช่น
 - ที่ว่าการอำเภอพระประแดง จ.สมุทรปราการ
 - กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงอุตสาหกรรม
 - กรมแรงงาน กรมการปกครอง สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
 - สถาบันวิจัยสภาพแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
 - การไฟฟ้านครหลวง
 - ฯลฯ

๒. แผนที่ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหารบก
๓. สัมภาษณ์ผู้จัดการ หรือเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม สุ่มตัวอย่างโดยวิธี stratified-random sampling จำนวน ๔๔ โรง ในเดือนตุลาคม ๒๕๒๑

ข้อตกลงเบื้องต้น

๑. ข้อมูลที่ใช้ศึกษา ถือตามที่โรงงานแจ้งแก่หน่วยราชการที่รับผิดชอบ เช่น กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมแรงงาน ถือเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้
๒. โรงงานอุตสาหกรรมในงานวิจัยนี้ ถือตามคำนิยามในพระราชบัญญัติโรงงาน-อุตสาหกรรม พ.ศ. ๒๕๑๒ มาตรา ๕ ว่า
 "อาคารสถานที่ หรือยานพาหนะที่ใช้เครื่องจักร ที่มีกำลังรวมตั้งแต่ ๒ แรงม้า หรือกำลังเทียบเท่าตั้งแต่ ๒ แรงม้าขึ้นไป หรือใช้คนงานตั้งแต่ ๗ คนขึ้นไป โดยใช้เครื่องจักรหรือไม่ก็ตาม เพื่อใช้สำหรับทำ ผลิตภัณฑ์ ประกอบ บรรจุ ซ่อม ซ่อมบำรุง ทดสอบ ปรับปรุง แปรสภาพ หรือทำลายสิ่งใด ๆ ทั้งนี้ ตามประเภท หรือชนิดของโรงงานที่กำหนดในกฎกระทรวง"
๓. บริเวณที่ศึกษา มีคติดือเขตการปกครองของสุขาภิบาลพระประแดง จ.สมุทรปราการ ใน ๖ ตำบล คือ ต.สำโรงใต้ ต.บางหญ้าแพรก ต.บางหัวเสือ ต.บางฟุ้ง ต.บางครุ และ ต.บางจาก เนื้อที่ประมาณ ๓๔.๒๕ กม.^๒ บริเวณดังกล่าว มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่มาก และผิวนครหลวงตั้งแต่ฉบับแรกจนกระทั่งปัจจุบัน ก็กำหนดให้เป็นย่านอุตสาหกรรม ส่วนตำบลอื่น ๆ ใน อ.พระประแดงอีก ๗ ตำบล มิได้รวมอยู่ในเขตศึกษา เนื่องจากมีบทบาทในกิจกรรมอุตสาหกรรมน้อยมาก ได้แก่ ต.ตลาด ซึ่งเป็นเขต เทศบาล มีโรงงานขนาดเล็กเพียง ๓ โรง ส่วนอีก ๖ ตำบล ในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด คือ ต.ทรงคนอง ต.บางยอ ต. บางกระสอบ ต.บางน้ำผึ้ง ต.บางกอบัว และ ต.บางกะเจ้า มีลักษณะ เป็นรูปกระเพาะหมู

ล้อมรอบด้วยแม่น้ำเจ้าพระยา มีความสำคัญทางเกษตรกรรมมากกว่าอุตสาหกรรม มีโรงงานอุตสาหกรรมเพียง ๗ โรงเท่านั้น การที่ยึดเขตการปกครองเป็นเขตศึกษา เนื่องจากข้อมูลสถิติที่หน่วยราชการรวบรวมไว้มักทำตามเขตการปกครอง จึงสะดวกในการหาข้อมูลมากกว่าการศึกษาโดยยึดถือแนวเขตอื่น ๆ เช่น ตามแนวถนนสายสำคัญ เช่น ถนนสุขสวัสดิ์ ซึ่งผ่านย่านอุตสาหกรรมใน อ.เมือง จ.สมุทรปราการด้วย ซึ่ง น.ส.ปราณี นันทเสมาตรี นิสิตแผนกวิชาผังเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังศึกษาเรื่อง "การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคม และประชากร ใน อ.เมือง จ.สมุทรปราการ" ดังนั้น เพื่อมิให้เกิดความซ้ำซ้อน จึงศึกษาเฉพาะในอำเภอพระประแดงเท่านั้น

ประโยชน์ที่จะได้รับ

๑. ทราบปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรม ในเขตสุขาภิบาลพระประแดง จ.สมุทรปราการ
๒. ทราบผลของการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อลักษณะทางเศรษฐกิจ และประชากรในบริเวณ จ.สมุทรปราการ
๓. ทราบลักษณะปัจจุบันของย่านอุตสาหกรรม รวมทั้งข้อดี ข้อเสีย จากการพัฒนาอุตสาหกรรมบริเวณพระประแดง
๔. สามารถนำผลการศึกษาไปประกอบการวางแผนพัฒนาการใช้ที่ดินย่านอุตสาหกรรมพระประแดง
๕. ผลการวิจัย สามารถประยุกต์ใช้เป็นแบบอย่างในการศึกษาการพัฒนาย่านอุตสาหกรรมในบริเวณอื่น ๆ ได้